

'maldar sense repòs': «mos embarcàrem dia 3 cap a Bna., aont fórem fins dia 9, hora baixa, y vos assegur que hi *traüllàrem* per llarc», AMAlcover (BDLC III, 84); *traüllada* 'feïnada' (BDLC XII, 227). En fi la influència de *ull* i *ullada* es deixa sentir en d'altres, marcant-hi un matís 'pegar llambregades penetrants': «així com ell els llucava dedintre, ells també el *traüllaven* --- no pogué pas dubtar-ho: el *traüllaven*, li veien l'ànima», Ruyra (*La Parada*, 148).

Però no ens enganyem per alguna d'aquestes accs. més o menys contaminades pels parònims: *traüllar* no pot ser de cap manera un derivat de *ull*, en primer lloc ja perquè no s'explicaria aquesta formació en *tra-*, on l'ull no seria la cosa travessada o trasbalsada —*tra-bucar*, *trasbalsar*, *tramostar*— sinó la trasbalsadora, a on l'element combinat no fóra verbal (*travessar*, *traspasar*, *trasplantar*) sinó nominal; 2.ª perquè *traüllar* és inseparable d'*ataüllar* que tant hi coincideix, i aquí no hi ha *r* com en TRANS- sinó *ta-* com en *taülla*; 3.ª perquè els matisos de treballada dura i anàlegs ens en aparten resoltament; 4.ª perquè si tingués a veure verdaderament amb *ull* tindria *y* com aquest a Mallorca i Costa Brava etc., i ja hem vist que els testimonis mallorquins (i ben populars) són unànimes de *l* i no pas *l*: ja DFgra. porta «*trahullar*: anar d'aquí allà sense motiu; posar-se en lo que no toca», «*trahullador*: el qui va d'aquí allà sense motiu, que se posa en tot»; i això que ell és intransigent amb la *-y-* pertot: *uy*, *uyar*, *uyastre*, *uyet*, *trabayar*, *trabayós*, *muyar*, *muyar*, *juya*, *paya* etc.

El que podem admetre és que al canvi de *taüllar* en *traüllar* degué contribuir molt la infl. del verb *trullar* 'moure la màquina del trull', treball feixuc, per cert.

Per aquestes raons també, i per llur manca d'informació sobre el valor, antiguitat i extensió del mot, podem rebutjar sense escrupol, els tempteigs etimològics que hi feren els pioners Jud (breu noteta, per a altra qüestió) (*Rom.* XLIV, 292) i Spitzer (*LexikK*, 133).²

DERIV.: *Traüll*; *traüllada*; *traüllador*; *ataüllador*; *ataüllament*; V. supra.

¹ Segons dades de Giner i March (unes directes, altres tretes de fonts madrilenyes, del Ministeri d'Agricultura etc.): la *taülla* valenciana del Sud té 16 × 16 brases (256 brases quadrades) i no és gaire diferent de la *fanecada* usada més al Nord; són doncs 10'638 àrees; la braça val. són 9 × 9 pams; en canvi la braça murciana són 11'18 àrees, cosa que s'estén fins a la comarca oriolana (Sant Felip, St. Fulgenci o Dolores), mentre que a prop d'Oriola (Catral, Callosa, Albaterra) és un poc més gran (11'885 àrees). I, ja en domini català, a Crevillent 9'535; a Mondòver ja només compten per «jornals» (= 58'60 àrees). Per l'O. no creu que s'estengui fins a Granada; i a Almeria consta que només és pròpia de «tierras de riego». — ² D'un encreuament d'*ataüllar* amb el seu parònim i quasi sinònim *atalaia* deu resultar un mot mall. *aluyar* 'llucar, llambregar, albirar' (BDLC XI, 1920, 315), 'reparar, observar' (BDLC III, 1906, 7); «les princeses mores, si *aluyen* cap cavaller cristià qui'ls agrat, se fan cristianes tot d'una» (BDLC

I, 293); Spitzer, *LexikK*, 121; també hi pogué influir *ullar* 'donar ullada'. Hi ha mera convergència casual en el zamorano «*alujar*: gustar, covenir», tan allunyat (FzDuro, *Mem. Hist. Zamora* IV, 468, s.v.).

TAFUR, mot comú a totes llengües romàniques de França i d'Íbèria, d'origen incert, però antic pertot; sembla que designà primer els components d'una tropa auxiliar dels Croats, que es dedicava a saquejar i lladrunejar; aquest nom, potser popularitzat durant el setge d'Antioquia, al qual ajudaren els armenis, sembla provenir de la llengua d'aquests, on entre altres de semblants, hi ha el mot *thaphúr* 'abandonat', 'despullat', 'vagabund'. □ 1.ª doc.: Llull.

«Passava davant una taverna on avia ajustats gran re de *tafurs* e de gulliaris e de arlots, los quals bevien en la taverna e cantaven e ballaven e sonaven struments; lo canonge ballà ab los *tafurs*, e dix ---» *Blanq.* (NCL II, 115.10); «sí era un hom qui en se art, e en son ofici, fos pus soptil que tots altres --- e aquest aital era embriac, o *tafur*, o sobres delicat, o fantàstic o pereós, o de altre dolent vici, valria-li res sa subtilea?», «lo bacallar o escaltrit, malendrí, *tafur* e alcavot, o en altra manera viciós ---», Eiximenis (*DoComp.*, NCL., 22, 90).

S'aplicava també, en femení, sigui com a adjectiu amb un valor de 'vil, traïdora', o com a substantiu. En llengua d'oc, ja ho fa Marcabré: «Belha, de vostra figura / non vi altra pus *tafura*, / ni de son cor pus trefayna» (Appel, 64.81); i el nostre Cerverí maleeix la «rassa vilana, *tafura*». Substantivant-ho sembla que passà a designar la mossa de mala vida o dona pública, que freqüentava les tavernes i «tafureries»: «inhibir als tavernés que, en temps de quaresma --- no acullguen bastaxos, ne saigs, ne *taffures*, ne tenir *tafureries*», StVicentF (*Quar.*, 30.117). Car, en efecte, en català *tafureria* fou tant o més freqüent que *tafur*. L'Inv. L. C. n'aplega quatre cites del S. XIV i 3 del XV (des de 1383 a 1439); en citaré un de tortosí de 1341 a *tritxeria* (BABL XI, 427); «Que negun juheu no gos jugar a negun joc de daus, ne a altre qualsevol joc, sinó a joc de taules, fora los calls juyics --- ne encare gosen jugar al dit joc de taules, en lo loc on se tenga, o sie acustumat de tenir *taffuraria*» (BABL VI, 100); era, doncs, una espècie d'establiment permanent de jugadors en taverna; tant que en castellà medieval és famós l'*Ordenamiento de las Tafurerias*.

Car, en efecte, el cast. *tabur* fou sempre més aviat més viu que el nostre, i allí ha tingut vida més clàssica i duradora (fins avui resta popular en terres americanes); s'hi documenta *tafur* des de 1260, *tabur* i *tafur* ja en l'Arx. de Hita. En portuguès *taful* des del S. XIII, forma que també apareix en castellà (*Partidas*), i més tard *tabul*, amb una *-l* que es deuria sobretot a l'abstracte, on *tafularia*/*-huleria*, resultava de *tabureria* per dissimilació. Aquest *tabul* ha passat al català per manlleu, com altres termes de la mala vida (*pinxo*, *maricon*, *maturranga*, *gandul*), si bé atenuant-s'hi fins al sentit de 'malfeiner embrutit': «--- vaig caure daltabaix d'una bastida --- l'amo? Ja va fer prou